מד: אלו עוברין פרק שלישי פסחים

והוא הדין לערלה בשתים. וכן אמרינן בפ"ק דקדושין (דף לח.) גבי חדש ופ"ה דערלה אין איסורו איסור עולם דאחר שלש מותר וקשה מה שמותר אחר שלש הייגו האילן והאילן לא נאסר מעולם רק הפרי והפרי אין לו היתר ור"ת פי' הוא הדין לערלה בשתים הייגו בשנת ארבע דיש היתר לאיסורו על ידי פדייה או להניח לירושלים ור"י מפרש לעזיר וחדש אין איסורן איסור עולם שהגדל מן הגפן אחר השלמת שזרו לא חל עליו איסור וכן חדש היוצא מקנה השיכולת אחר הבאת העומר לא חל עליו איסור כיון שהשרים קודם העומר וכן ערלה אחר ג' שנים היוצא ממנו אין איסור חל עליו ויש היתר לאיסורו יש לפרש כפ"ה שעזיר תוך זמנו יש לו היתר על ידי שאלה וחדש נמי לר' יהודה דאמר [1]יום הגף כולו אסור יש לו היתר תוך זמנו על ידי עומר וערלה אין לה היתר תוך זמנה וילדה בזקינה דבטלה אין זה אילן דערלה דפנים חדשות נתו לכאן ועוד מפר"י שהפרי של חדש שנאסר כבר וכן היוצא מן הגפן קודם השלמת מזירות יש להן היתר בהשלמת זמן האיסור אבל ערלה וכלאים הפרי שנאסר אין לו היתר ופירוש זה נראה עיקר אלין ערך להעמיד כר' יהודה ואין להקשות לפי' זה אמאי לא תשיב יש היתר לאיסור בשאלה ובעומר ויהא ג' בערלה דיש לומר דלא סבר כר' יהודה אלא האיר המזרח מתיר ונזיר נמי אי מתשיל אין זה היתר לדבר שנאסר שהחכם עוקר הגדר מעיקרו ומתלא שלא נאסר מעולם אבל לפי' קמא ה"מ לאתשובי מה שהפרי עצמו נאסר לעולם והיה מותר בערלה שלש:

ודילמא מיין לחודיה. ולשון לערך אחי שפיר כלומר לערך היין הכתוב בתוכו:

ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא. תימה לרשב"ם התינח לרבא אלא לאביי דאית ליה כפרק כל הבשר (חולין דף קח.) דבשר בחלב אלא חידוש הוא אמאי איצטריך למילף מנזיר לטעם בעיקר[2]:

אלא יליף מגיעולי נברים. הקשה ה"ל יוסף היכי יליף רבי עקיבא טעם בעיקר מגיעולי נכרים הא נזיר קל מכל איסור עולם שבתורה שאין איסורו איסור עולם יש היתר לאיסורו ותי' דבמדין נמי היו כליהן בלועות מיין ואסורים לנזיר: **ורבנן** קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא. ופפ"ה אחר הכתוב אם כן ליכא לאיפלוגי בין בת יומא לשאין בת יומא וכולהו אסורים ור"ע סבר קדירה בת יומא לא פגמה כלל אבל שאין בת יומא דפגמה שרי דנ"ט לפגם מותר דגמר מנגיעה יה"ג סבר ר"ש בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סז:) ור"מ פליג עליה התם וסבר נ"ט לפגם אסור דגמר מגיעולי נכרים דאסר הכתוב אע"ג דנ"ט לפגם הוא דאפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא וגיעולי נכרים לאו חידוש הוא ומה שהתיר הכתוב נגילה מוקי לה בסרוח מעיקרא ולרבי מאיר מצי למילף נמי מגיעולי נכרים לטעם בעיקר כיון דלאו חידוש הוא ואיכא השתא שלש מתלוקות בדבר: משום ומתקלקל ותו לא משכחת לאוכל שהיא נפלטת לתוכו: **בת יומא**. שנשכח בה הנכרי בו ביום: **דלא פגמה פורתא**. מטעם הכלי נפגמה הכלעיה: **מדרבנן נשמע לר"ש**. לרבי יוחנן פריך דאמר לעיל כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ואוקימנא כר"ע מכדי לר"ע שמעינן ליה דאמר באיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור ובשאר איסורי לא אמרי מידי ור' יוחנן אמאי לא אמר דכי היכי דאית ליה באיסורי נזיר אית ליה נמי בשאר איסורי הא ממאי דשמעינן להו לרבנן בטעם בעיקר מצינן למשמע מינה נמי דעתיה דר"ע בהיתר מצטרף לאיסור: **נאו אמרי רבנן כו'**. וקא אמרי נמי הכי בשאר איסורי לר"ע נמי דמפיק לה להיתר מצטרף לאיסור איכא למימר נמי דאית ליה מכאן אתה דן לכל התורה כולה: **אמר ליה**. כיון דמוקי ליה ר"ע להיתר מצטרף לאיסור לא מצינן למימר מכאן אתה דן: משום

[1]איתן טעם בעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב מכאן אתה דן לכל התורה כולה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם בעיקר כלאים שאיסורו איסור עולם ואיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אינו דין שיעשה טעם בעיקר והוא הדין לערלה בשתים הא מני רבנן היא ורבי יוחנן דאמר כרבי עקיבא הי ר"ע אילימא ר"ע דמתני' דתנן [3]רבי עקיבא אומר [4]נזיר ששרה פתו ביין ויש בו לצרף כדי כזית חייב וממאי דמפת ומיין דילמא מיין לחודיה וכי תימא מיין לחודיה מאי למימרא הא קמ"ל דאע"ג דתערובת אלא ר"ע דברייתא דתניא ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב ור"ע טעם בעיקר מנא ליה יליף מבשר בחלב לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי לא שנא [5]ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא ומאי חידוש אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדדי אסור אלא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי בשיל ליה בשולי אסור ור"ע נמי בשר בחלב ודאי חידוש הוא אלא יליף מגיעולי נכרים גיעולי נכרים לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי ל"ש ורבנן גיעולי נכרים נמי חידוש הוא דהא כל נותן טעם לפגם מותר דגמרינן מנבילה והכא אסור ורבי עקיבא כדרב [6]חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא [7]בקדירה בת יומא הלכך לאו נותן טעם לפגם הוא ורבנן קדירה בת יומא נמי לא אפשר דלא פגמה פורתא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מדרבנן נשמע לרבי עקיבא מי לא אמרי רבנן משרת ליתן טעם בעיקר מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה לרבי עקיבא נמי משרת להיתר מצטרף לאיסור מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה כולה א"ל משום

ליתן טעם בעיקר. לעשות טעמו של איסור בעיקרו וממנו: **ויש בהן**. כמים טעם יין: **חייב**. בכזית מהן והא לאו משום היתר מצטרף לאיסור הוא אלא משום דאיתעביד ליה כוליה איסור אבל היתר מצטרף לאיסור לא יליפנן מינה: **לכל התורה כולה**. שיהא טעמו של איסורין כממנו: **שאין איסורן איסור עולם**. אלא כמה שפירש ואם סמם שלשים יום וענבים יין מותרין לו בהנאה: **ויש לו היתר לאיסורו**. אף תוך זמן על ידי הפרת[8] חכם: **כלאים**. כלאי הכרם: **איסור עולם**. זרע חטה וחרצן הכל אסור לעולם: **והוא הדין לערלה בשתים**. ק"ו זה אתה דן לערלה בשתי דברים לאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אינו דין שיעשה טעם בעיקר והוא הדין לערלה בשתים הא מני רבנן היא ורבי יוחנן דאמר כרבי עקיבא הי ר"ע אילימא דמה שאין כן בנזיר ואיסור עולם ליכא למימר כה דלאחר שלש מותרות: **הא מני**. דאפיקתיה להאי קרא לטעם בעיקר רבנן דפליגי אדר"ע בהיתר מצטרף לאיסור ולקמיה מפרש מאי היא: **הי ר"ע**. מהי מילתא דר"ע שמעינן דהיתר מצטרף לאיסור: **דילמא מיין לחודיה**. ולירוף שייך למימרא בה משום דנבלע בתוך הפת. והיאך משערין כזית יין ממלא כלי מפה לפה ומביא זית ונותן לתוכו והיין היוצא הוא כזית יין וכן הוא בתוספתא דמזיר[9]: **סערוכה**. שאינו בעין שנבלע בפת: **מפת ומיין חייב**. ופליגי רבנן עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור ואילו פסט[10] היין בכל הפת לא הוו פליגי רבנן עליה דהא אית להו טעם בעיקר ואיתעביד ליה פת גופיה איסור והכא מיהא פליגי עליה דטעמא דר"ע משום לירוף הוא וא"נ לא נשרית כל הפת ביין מצטרף נמי היתר לאיסור לאיזבוטא: **ור"ע**. כיון דמפיק ליה להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור: **טעם בעיקר**. היכא דליכא מידי עיקר אלא טעם כגון שהה ענבים במים מגא ליה: **בשר בחלב**. בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שטעם החלב נבלע בו: **חידוש הוא**. כל איסורו מימה הוא וזכר חידוש שאינו מצוי בעינו (ה) בשאר איסורין לא גמרינן חומרא דידיה לשאר איסורין דכי היכי דשאר חידושין דידיה לא הוו בשאר איסורין האי דטעם בעיקר נמי לא תיגמר מיניה: **ומאי חידושיה**. משאר מילי: **אילימא**. היינו חידושיה דשני דברים המותרים הם וכשנתערבו נאסרין מה שאין כן בשאר דברים: **הא כלאים נמי**. דוגמתן: **מרי ליה**. שורהו בחלב כל היום שרי כלומר מותר לשרותו בתוכו ואינו עובר עליו אפילו על אכילתו דלא אסרה תורה אלא דרך בישול ואפילו יהיב ביה טעמא ומיהו מדרבנן אסור: **בשיל ליה בשולי אסור**. עובר על בישולו ועובר על אכילתו: **גיעולי נכרים**. קדירה שבישל בה הנכרי וכשחזר ישראל ומבשל בה היא מגעלת בגיעתה לתוך של ישראל. גיעול לשון מקיא ופולט. והתורה אסרתו במעשה מדין כל דבר אשר יבא באש (במדבר לא) דהיינו יורות וקומקמוסין וכיוצא בהן שמרתיחין אותן על האור: **דגמרינן מנבילה**. דכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר וגו' (דברים יד) הרחויה לגר קרויה נבילה שאינה רחויה לגר אינה קרויה נבילה[11]: **והכא אסור**. דהאי נמי לפגם הוא דאותה בגיעה משהתה בדופנו של כלי ליה אחת הופג טעמו נפגמה הבליעה: **מדרבנן נשמע לר"ש**. לרבי יוחנן פריך דאמר לעיל כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ואוקימנא כר"ע מכדי לר"ע שמעינן ליה דאמר באיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור ובשאר איסורי לא אמרי מידי ור' יוחנן אמאי לא אמר דכי היכי דאית ליה באיסורי נזיר אית ליה נמי בשאר איסורי הא ממאי דשמעינן להו לרבנן בטעם בעיקר מצינן למשמע מינה נמי דעתיה דר"ע בהיתר מצטרף לאיסור: **נאו אמרי רבנן כו'**. וקא אמרי נמי הכי בשאר איסורי לר"ע נמי דמפיק לה להיתר מצטרף לאיסור איכא למימר נמי דאית ליה מכאן אתה דן לכל התורה כולה: **אמר ליה**. כיון דמוקי ליה ר"ע להיתר מצטרף לאיסור לא מצינן למימר מכאן אתה דן: משום

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פ"ה מהל' מיל הל' ה:

רבינו חננאל

ליתן טעם בעיקר, שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין אסור, ומכאן אתה דן לכל התורה כולה, ומה נזיר שאין איסורו איסור לעולם אלא עד מלאת ימי נזרו בלבד, ואין הנאת היין עליו אסורה אלא שתיתו בלבד, ויש היתר לאיסורו שאפילו זה היין בעצמו שנאסר עליו עכשיו בשתיה אחר מלאת ימי נזרו מותר הוא בו היין עצמו. שנאמר ואחר ישתה הנזיר יין, עשה בי משרת ענבים שאין בו אלא טעם יין כענבים עצמן, כלאים שאיסורן איסור עולם שנאמר את חקותי תשמרו חקים שחקקתי לך כבר, תשמרם באיסורן לעולם, ואיסורן איסור הנאה, דכתיב פן תקדש המלאה הזרע, ודרשינן לה תוקדש תוקר אש, ואין היתר לאיסורו לעולם דלשריפה הוא הולך, אינו דין שיהיה בו טעם בעיקר. והוא הדין לערלה בשתים, שאיסורן איסור הנאה, שנאמר ערלים לא יאכל, ודרשינן ביה אחד איסור הנאה ואחד איסור אכילה, ואין היתר לזה האילן באלו שני ערלה כלל, לא בו ולא בפירותיו, אבל אחר כן מותר הפירות והאילן, והרי משרת להכי הוא דאתא. ומשני רבי יוחנן זו הברייתא לרבנן היא, ואני לא אמרתי אלא אליבא דרבי עקיבא, דתניא רבי עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב. אבל הא דתנן ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית אסור דחזיה היא. ודהיון ממאי דחצי זית פת וחצי זית יין עלייהו דמצטרפי ואסור, דלמא כזית מיין לחודיה קאמר, וקמ"ל אע"ג דליתיה היין לחודיה במקום אחר. כיון דאית ביה שיעור לאיצטרופי כזית אסור. ואמרינן ורבי עקיבא דמפיק כל משרת להיתר מצטרף לאיסור, ליתן טעם בעיקר שאסור מנא ליה. ואמר מכשר וחלב, שאין בחלב אלא טעם בשר, וכן בבשר טעם חלב ואסירי, כך כל התורה טעם בעיקר אסור. ורבנן האי בשר בחלב חדוש הוא, דאי תרו לבשר כולי יומא בחלב שרי. ואי מבשל להו בהדי הדדי אסירי, ומאי שנא בישול משריה, אלא חידוש הוא. ור' עקיבא מחידוש היכי נמר, ואמרינן אלא רבי עקיבא מגיעולי גוים נמר לכל התורה כולה, דהא גיעולי גוים טעמא בעלמא הוא, וכתיב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש, והגיא דברים שנשתמש בהן על ידי חמין כגון יורות וקומקמוסין ומחתי חמין מגעילין ומטבילין כו', וקתני בסיפא וכלן שנשתמש בהן עד שלא הטביל ולא הגעיל ולא ליבן אסור, ואוקימנא

מסורת הש"ס

(ה) מיר (לד:) ס. שבועות כח:, כ) תולין קמ., ג) ע"ז סו: ע"ש תוספ' רב הונא בר' דרב חיא, ד) ע"ז עה: מיר ס: ע"ש], ה) [נ"ל התמן], ו) [פ"ל ה"ס], ז) נפ"ל טוף: טעם, ח) [ע"ז סו:], ט) [ממנחות סח.], י) [וער' תוס' חולין קח. ד"ה מבשר וכו' כתבו לתלמי מזר כה:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מידום הוא וכו' שאינו מלוי כה"ג כשאר:

מוסף רש"י

ויש בו לצרף כדי כזית. כין פת ד"ן. חייב. דהיתר מצטרף לאיסור כאיסורי מיר. דילפינן ליה ממשרת וכל משרת (שבועות כא:). לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא. שכיבל בה עוכר כוכבים היום, אבל מיבל בה אחמול בכר הפיג בה טעמו בלינת לילה ושוב כשפולטו מתבשל אחר אינו אלא לפגם (ע"ז עו:) ולאו חידוש הוא, והאילן ולאו חידוש הוא ומיתסר ביה טעם בעיקר נמרינן בשאר איסורין שבתורה (מיר לד:). ורבנן. דלא יליפי מינה שבלי (שם) לא אפשר דלא פגמה פורתא. מתבשל הבא אחריו ואפ"ה אסר רחמנא (ע"ז שם). וחידוש הוא (מיר שם).

רבינו חננאל (המשך)

למאן דתאני נותן טעם לפגם אסור. ורבנן בכל התורה כולה נותן טעם לפגם שרי, דילפינן מנבלה דכתיב בה התנגנה ואכלה, וכתיב בטריפה לכלב תשליכון אותו. דדייקינן מינה אם נפגמה ונפסלה מלאכל הכלב פרחה ממנה חורת טומאת נבלה וגיעולי גוים, כיון דנותן טעם לפגם מותר, והכא כתיב אסור, חידוש הוא, ומחידוש לא נמרינן. ורבי עקיבא אומר אינו חידוש, כדרב חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומה דנותן טעם לשבח הוא, ורבנן אפילו קדרה בת יומה אי אפשר דלא פגמה פורתא ומסורש בע"ז. ותוב אקשינן, ורבי עקיבא למה לא למד לתורה כולה מיהא נמי הכי משרת להיתר מצטרף לאיסור, ומכאן אתה דן לכל התורה כולה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com